

Л. Д. Троцький

Увага до Донбасу!

Промова на конференції Комуністичної партії (більшовиків) України

26 листопада 1920 р.

Перша публікація: «Бюлетень V Всеукраїнської конференції КП(б)У» № 5, 26 листопада 1920 р.

Переклад українською: Переклад Сергія Іщенка.

Опубліковано українською секцією Marxists.org: У лютому 2024 р.

Товариші, дозвольте привітати конференцію комуністичної партії України. З числа делегатів цієї конференції дозвольте особливо привітати делегатів армій обох українських фронтів, що презентують ту героїчну Червону Армію, якій ми разом надсилаємо звідси гарячі братні вітання.

Товариші, саме сьогодні американське радіо говорить про те, що на весь світ справило гнітюче враження: непередбачене зникнення Врангеля протягом 20–30 днів. Ми довго чекали на вирішальну перемогу, – вона все відсувалася; натомість хід подій цілковито винагородив нас за довге очікування. За оперативним зведенням нашого польового штабу, єдине повідомлення з Криму говорить про те, що там провадять підрахунок трофеїв, і, судячи з усього, підрахунок цей триватиме ще досить довго, бо відступ останнього значного ставленика світового імперіалізму був таким швидким, що ми виявилися досить багатими спадкоємцями технічних засобів, переданих йому французьким та англійським імперіалізмом.

Але наразі, товариші, в нас немає жодної години, жодної хвилини для того, щоби насолоджуватися усвідомленням або відчуттям отриманого успіху. Перед нами стоїть велике завдання. Господарське становище надзвичайно важке, й куди не поглянеш, усюди відкриваються фронти – фронти господарської боротьби. Сьогодні вночі з багатьма товаришами я повернувся з Донбасу, куди нас спрямували для огляду нашого вугільного фронту. І треба сказати, товариші, що цей фронт перебуває у вкрай важкому становищі. Донецький басейн, що має зігрівати,

освітлювати й рухати Радянську Україну, – цей Донецький басейн дає нам 13–15 мільйонів пудів вугілля й антрациту, поглинаючи для своїх власних потреб близько 12 мільйонів. Для всієї України й для всієї Росії, для заводів, фабрик і залізниць – це мізерно мала величина, що не тільки не відповідає нашій потребі, але й у жодному разі не виправдовує тієї величезної витрати енергії й машин з боку донецького робітника, донецьких професійних, партійних та радянських організацій. І цей мізерний видобуток вугілля й антрациту у Донецькому басейні пояснюється перш за все важким продовольчим становищем донецьких робітників. Насправді можна сказати, що гідне подиву й те, що за такого важкого становища, в сенсі продовольства й одягу, донецькі шахтарі дали Радянській Республіці ці 13 мільйонів пудів вугілля й антрациту. Товариші, тут, на Донці, нам необхідно у найближчі 1 ½ – 2 місяці домогтися будь-яким коштом вирішального успіху. Цей фронт не менш важливий, ніж фронт врангелівський, для поточного моменту, а для всього нашого розвитку у майбутньому – у 10, у 100 разів важливіший, бо якщо ми зараз оглядаємо нашу боротьбу у минулому й наші перспективи подальшого розвитку соціалізму в Росії, в Україні й у всьому світі, якщо ми маємо право пишатися тим, що ми розбили Врангеля, 10-го чи 12-го за рахунком кандидата у російські монархи, то, з іншого боку, широкі трудящі маси робітників і робітниць, селян і селянок мають право дивитися на нас як на владу, що повинна, нарешті, покращити їхнє становище.

У нас, товариші, є багато недоліків у країні, є недоліки всередині нашої партії, й ці недоліки можуть набирати різноманітних форм.

Найсерйознішим питанням є, як видобувати більше вугілля, як видобути додатковий пуд антрациту, що видобувається у Донецькому басейні, й на цю сторону ми повинні звернути всю увагу, всю енергію, всі наші сили.

Коли на нас перла шляхта через Буг та Березину, то ми сказали: «Польсько-шляхетський фронт – на першому місці», й тоді Наркомпрод, який ми часто критикуємо й лаємо правильно й неправильно, наш Наркомпрод вчинив героїчне зусилля: нагодував величезну армію й створив місячний запас. Тепер, товариші, ми повинні поставити таке ж завдання перед Наркомпродом щодо Донецького басейну. Донецька губернія має стати ситою, взутою й одягнутою за будь-який кошт; ми повинні поставити Донецьку губернію на перше місце як першу арену ударного, бойового фронту. Доти, поки кожен донецький шахтар не відчує, що він є солдатом на своєму бойовому посту, що на нього покладений великий обов'язок, що про нього й турбота більша, доти ми не зламаємо нашої господарської кризи на її основній, вугільній, ділянці. Необхідна ціла низка організаційних реформ, щодо яких ми досягли вже з Повноважною Комісією Раднаркому серйозної угоди. Завтра в нас буде вирішальне засідання. Ми прийшли до того, що ЦПКП [Центральне правління кам'яновугільної промисловості] має переїхати до Бахмута, туди ж має переселитися Донвиконком й усі донецькі органи: радянські, вугільні, виробничі, політичні, професійні. Все це має бути в одному центрі й має тримати важіль вугільного видобутку, важіль донецької промисловості. Нинішня роздробленість та розкиданість у донецькому управлінні здатна паралізувати навіть найкращі зусилля. Тов. Чубар [Влас Якович Чубар (1891–1939) – український радянський діяч. Учасник революцій 1905–07 і 1917 рр. Член Президії Вищої ради народного господарства РСФРР, одночасно працював в українських органах (з 1919 р. – голова Організаційного бюро для відбудови промисловості України, з 1920 р. – голова Ради народного господарства УСРР, з 1921 р. – голова Центрального правління кам'яновугільної промисловості Донбасу). У 1923–1934 рр. голова української Ради народних комісарів. У 1932 р. призначений заступником голови Раднаркому СРСР, у 1937 р. – міністром фінансів СРСР. Розстріляний у 1939 р.,

реабілітований у 1955 р.] розповідав вам тут про включення робітників до наших господарських організацій. Фактично це мало втілитися у посиленні й зміцненні професійної виробничої спілки в першу чергу. Для нас вирішальне значення має вугільна промисловість. Отже, одним із найважливіших завдань того ЦК, який ви оберете, є посилення спілки гірників. Звісно, було б наївно вважати, що молоді й слабкі ще, на жаль, професійно-виробничі спілки могли б одразу, одним ударом, оволодіти апаратом вугільної промисловості, але я вважаю, водночас, що необхідно таке завдання перед спілкою гірників поставити у повному обсязі. Спілка повинна разом із ЦК партії України та Раднаркомом, разом із ЦК всеросійської партії знайти у всій країні тих працівників, які необхідні нам для вугільної промисловості, незалежно від того, у якій центральній галузі вони проявили свою енергію й накопичили свій досвід. Кращих організаторів й адміністраторів радянських працівників вона має зняти з різних посад і різних галузей праці й спрямувати їх на наш черговий, найважливіший фронт – фронт вугільної промисловості.

І професійна спілка гірників повинна всіх цих робітників, одразу або поступово, підпорядкувати пролетарській дисципліні й розвинути потужну організацію, яка охопила б увесь виробничий апарат, спостерігала б за ним, контролювала б його й забезпечувала цілком і повністю нормальні умови праці. Ця перспектива незмірно велика. Для її здійснення треба насамперед посилити апарат виробництва й свідомість кращих наших робітників. На мою думку, це одне з найважливіших завдань нашої конференції й того Центрального Комітету, який вона обере. Зараз, завдяки щасливому повороту на фронтах, ми матимемо можливість вилучати з армій Південного, а завтра і Південно-Західного фронту значну кількість тих робітників, яких ви туди відрядили, які там набули певного нового досвіду – досвіду у військовому керівництві великими масами, і які до вас повернуться не гіршими, ніж були у той момент, коли ви їх відряджали на фронт.

І якщо, товариші, ми, військове відомство, до армії брали у вас робітників, не цікавлячись тим, чи мають вони військовий стаж, брали боездатних, революційних комунарів, і вони ставали комісарами, командирами, першокласними бійцями, то нам тепер стосовно вугільної промисловості треба застосовувати той самий метод. Нам треба покликати кращих бойових адміністраторів, організаторів, незалежно від того, за яких обставин праці вони застосовували свої сили. І треба їх змусити перенести свою енергію і свої сили на вугільний фронт. Тільки таким шляхом, – шляхом крутих і рішучих поворотів напрямку нашої сили й енергії, шляхом зосередження на найважливішому фронті наших кращих сил, ми розв'яжемо ту задачу, що наразі стоїть перед нами. Повноважна Комісія – як та її частина, що повернеться до Москви, так і та її частина, що залишиться тут в Україні, – ставить собі за завдання забезпечити Донецький басейн протягом найближчих тижнів усіма необхідними видами спорядження. Треба нагодувати й взути донецького шахтаря, донецького металіста, треба нагодувати їхні родини, треба одягти й взути донецького забійника, треба забезпечити технічним обладнанням шахти та найважливіші металургійні заводи, які ми пустимо в хід. Треба з-за кордону – а двері закордону розкриються ширше – отримати те, що нам необхідно для Донецького басейну, – одним словом, тут, на донецькій ділянці, прорвати фронт господарської розрухи. Від вугілля піде відродження господарства всієї нашої країни. І саме тому, товариші, я дозволив собі, за дозволу президії, трохи порушити порядок денний вашої конференції, щоби поставити перед засіданням це питання. Товариші-комуністи України, пам'ятайте про Донецький басейн!

Тільки в тому разі, якщо це завдання буде розв'язане, у свідомості мас будуть виправдані ті десятки тисяч жертв, що їх вимагала від нас кривава боротьба на фронті. Революція була нам потрібна, ми йшли до революції не заради слави Червоної Армії: з революцією ми йдемо, щоби

покращити становище трудящих, щоби підняти їхній рівень освіти, щоби зробити їх незалежними від цього клятого рабства – нашої злиденності. І зараз ми оголосили новий великий похід проти наших злиднів, голоду, епідемій.

Я вірю, товариші, вірю, так само, як і ви, що це лихо, цей ворог буде переможений і що ми піднесемо червоний прапор достатку й просвіти над Радянською Росією та Радянською Україною. Ми покажемо всьому світові, що у Радянській Україні, як і у Радянській Росії, немає більше голоду, злиднів, невігластва й епідемій. Це буде означати визволення робітничо-селянської Росії та України. (Оплески.)